

Update Nederlandse namen korstmossen

Henk-Jan van der Kolk, Klaas van Dort, Kok van Herk, André Aptroot,
Dries Van den Broeck & Laurens Sparrius

Recent is er een update doorgevoerd in de Nederlandse naamgeving van korstmossen. Er zijn Nederlandse namen toegekend aan ongeveer 40 soorten korstmossen die sinds het verschijnen van het overzicht van Nederlandse namen in 2004 (Van den Broeck et al. 2004) nieuw gevonden zijn. Daarnaast was het wenselijk om voor een klein aantal soorten de Nederlandse naam te veranderen, meestal omdat de oude naam misleidend was. *Calicium abietinum* had bijvoorbeeld de naam berijpt boomspijkertje, maar wordt nu onberijpt boomspijkertje. Het is namelijk één van de weinige boomspijkertjes die juist geen berijping heeft. De naamswijzigingen betreffen steeds soorten die zeldzaam zijn en waarbij de Nederlandse naam niet of nauwelijks in gebruik was. De wijzigingen zullen naar verwachting dan ook geen verwarring opleveren. Ten slotte zijn er met het oog op een toekomstige publicatie over coniocarpen Nederlandse namen gegeven aan een aantal soorten die nog niet uit Nederland bekend zijn, maar hier in de toekomst wel gevonden kunnen worden.

Voor de nieuwe Nederlandse namen zijn dezelfde uitgangspunten gebruikt die gehanteerd werden bij het maken van de namenlijst in 2004 (Van den Broeck et al. 2004). Er is ook gecontroleerd of er een naam aan de soort was toegekend in het boekje *Sleutelen met lichenen* (Vermeulen 2007). De namen voor de soorten *Bunodophoron melanocarpum*, *Cladonia cyathomorpha*, *Leptorhaphis atomaria*, *Parmelia ernstiae*, *Sphaerophorus fragilis* en *Sphaerophorus globosus* zijn hieruit overgenomen.

Er is in de loop der jaren discussie geweest over de naamgeving van Nederlandse korstmossen, vooral over waarop een korstmosnaam moet eindigen: -mos, -korst of -mors. In de praktijk blijkt de uitgang 'mos' voor korstmossen soms verwarrend te zijn voor beginners, omdat deze geassocieerd wordt met blad- en levermossen en niet met korstmossen. Om dit probleem op te lossen werd voor korstmossen de naam 'mors'

voorgesteld door prof. dr. R. van der Wijk (Besemer & van der Wijk 1949). De naam mors is vervolgens echter nooit in gebruik geraakt. In de huidige Nederlandse naamlijst van korstmossen hebben blad- en struikvormige soorten meestal de uitgang '-mos' en korstvormige soorten meestal de uitgang '-korst'. Er zijn hierop wel enkele uitzonderingen, bijvoorbeeld landkaartmossen (*Rhizocarpon*), schriftmossen (*Graphis*, *Opegrapha*, *Alyxoria*) en Texels mos (*Gyalidea psammoica*), die allemaal de uitgang '-mos' hebben maar wel korstvormig zijn. Bij het geven van nieuwe namen aan korstmossen is om bovenstaande reden de uitgang '-mos' zoveel mogelijk vermeden. Dit is alleen niet gedaan voor soorten waarvan de al bestaande genusnaam eindigt op '-mos', zoals bij schriftmossen en vingermossen.

De tabel in dit artikel geeft een overzicht van de nieuwe Nederlandse namen en naamsveranderingen. Naamsveranderingen ten opzichte van de naamlijst in 2004 die al eerder waren doorgevoerd (bijvoorbeeld de verandering van beukenstipjes naar gespikkelde boskorst voor *Mycoporum antecellens*) zijn volledigheidshalve ook aan de lijst toegevoegd, om een overzicht van recente synoniemen te geven. In oude boeken en artikelen van voor 1950 worden er af en toe ook Nederlandse namen opgegeven voor korstmossen (Gevers Deynoot 1843; Gevers Deynoot & Abeleven 1848; Kops & van Hall 1844; Thijsse 1908; Garjeanne 1938). Vrijwel al deze oude namen zijn al lang niet meer in gebruik en zijn door veranderingen in taxonomie en in de Nederlandse taal meestal niet overgenomen in de naamlijst van 2004. Synoniemen met deze oude namen worden daarom ook nu niet in het overzicht weergegeven. Soorten die sinds 2004 nieuw gevonden zijn, maar al een Nederlandse naam gekregen hadden (bijvoorbeeld dragonderdooiermos, Sparrius & Sytsma 2014), zijn evenmin in de tabel weergegeven. De namen van deze soorten zijn terug te vinden in eerdere publicaties in *Buxbaumiella* en op verspreidingsatlas.nl.

Tabel 1 Overzicht van wijzingen en nieuwe Nederlandse namen van korstmossen. De kolom 'NL' geeft aan of de soort op de Nederlandse checklist staat (Verspreidingsatlas, februari 2021).

Wetenschappelijke naam	Nieuwe Nederlandse naam	Oude Nederlandse naam	NL
<i>Alyxoria demutata</i>	Witberijpt muurschriftmos		Ja
<i>Arborillus llimonae</i>	Muurdaalderspeldje		Nee
<i>Arthopyrenia callunae</i>	Heidestipjes		Ja
<i>Arthopyrenia cinereopruinosa</i>	Berijpte stipjes		Ja
<i>Arthopyrenia lapponina</i>	Grote stipjes		Ja
<i>Bacidina arnoldiana</i>	Kalkrotsknoopjeskorst		Ja
<i>Bunodophoron melanocarpum</i>	Breed knopjesloof		Nee
<i>Calicium abietinum</i>	Onberijpt boomspijkertje	Berijpt boomspijkertje	Ja
<i>Calicium quercinum</i>	Witkopboomspijkertje		Nee
<i>Chaenotheca gracilentia</i>	Rank schorssteeltje		Nee
<i>Chaenotheca laevigata</i>	Glad schorssteeltje		Nee
<i>Chaenothecopsis ochroleuca</i>	Geelwit houtspeldje		Nee
<i>Chaenothecopsis parasitaster</i>	Parasiethoutspeldje		Nee
<i>Chaenothecopsis pusilla</i>	Tweecellig houtspeldje		Ja
<i>Chaenothecopsis vainioana</i>	Bruin houtspeldje		Ja
<i>Cladonia cyathomorpha</i>	Geaderd bekermos		Ja
<i>Cyphelium inquinans</i>	Grauw kopspijkertje	Kopspijkertje	Ja
<i>Cyphelium notarisii</i>	Geel kopspijkertje		Nee
<i>Cyphelium sessile</i>	Parasietkopspijkertje		Ja
<i>Cyphelium trachylioides</i>	Verzonken kopspijkertje		Nee
<i>Cyrtidula hippocastani</i>	Valse stipjes		Ja
<i>Enchylium bachmanianum</i>	Zilt geleimos		Ja
<i>Halecania viridescens</i>	Porseleinkorst	Porseleinkorst	Ja
<i>Lecania sordida</i>	Grafglimshoteltje		Ja
<i>Leptorhaphis atomaria</i>	Populierspoelkorst		Ja
<i>Leptorhaphis laricis</i>	Larikspoelkorst		Ja
<i>Micarea czarnotae</i>	Wrattig bosoogje		Ja
<i>Micarea microsorediata</i>	Soredieus oogje		Ja
<i>Micarea sambuci</i>	Vlieroogje		Ja
<i>Microcalicium arenarium</i>	Langsteelpruikspijkertje		Ja
<i>Microcalicium disseminatum</i>	Zittend pruikspijkertje		Ja
<i>Mycoglaena myricae</i>	Gagelkorst		Ja
<i>Mycoporum antecellens</i>	Gespikkelde boskorst	Beukenstipjes	Ja
<i>Omphalina hudsoniana</i>	Paarssteelveentrechtertje	Paarssteelveentrechtertje	Ja
<i>Parmelia ernstiae</i>	Berijpt steenschildmos		Ja
<i>Parmelia serrana</i>	Spaans steenschildmos		Ja
<i>Petractis clausa</i>	Zeeëgelkorst	Zeeëgeltje	Ja
<i>Phaeocalicium populneum</i>	Populierenspeldje	Populierenspijkertje	Ja
<i>Physcia vitii</i>	Lipvingermos		Ja
<i>Pterygiopsis neglecta</i>	Donkere waterkorst		Ja
<i>Ramonia interjecta</i>	Gewoon boombekertje		Ja
<i>Rimularia gibbosa</i>	Knobbelige steenkorst		Ja

Wetenschappelijke naam	Nieuwe Nederlandse naam	Oude Nederlandse naam	NL
<i>Sclerophora amabilis</i>	Groot stofkopje		Nee
<i>Sclerophora pallida</i>	Bleek stofkopje		Nee
<i>Sclerophora peronella</i>	Prachtstofkopje		Nee
<i>Sphaerophorus fragilis</i>	Bros knopjesloof		Nee
<i>Sphaerophorus globosus</i>	Gewoon knopjesloof	Boomkorrelloof	Ja
<i>Sphinctrina anglica</i>	Dikke knotsspijker	Boomspijker	Ja
<i>Sphinctrina leucopoda</i>	Witvoetknotsspijker		Nee
<i>Sphinctrina tubiformis</i>	Buisknotsspijker		Nee
<i>Sphinctrina turbinata</i>	Zittende knotsspijker		Nee
<i>Stenocybe pullatula</i>	Elzenspeldje	Kleinst smalsteeltje	Ja
<i>Verrucaria simplex</i>	Kleinste stippekorf		Ja

Dankwoord

Graag bedanken we Karl Hellemans voor het opnieuw ter discussie stellen van korstmossenamen eindigend op ‘-mos’.

Literatuur

- Besemer, A.F.H. en van der Wijk, R. (1949). Flora en Fauna, bevattende determinatietabellen van de algemeen in Nederland waargenomen planten en gewervelde Dieren. Breughel, Amsterdam.
- Garjeanne, A.J.M. (1938). Korstmossen III. De Levende Natuur, 42, 286-294.
- Gevers Deynoot, P.M.E. (1843). Flora Rheno-Trajectina. Flora van Utrecht. Utrecht, N. van der Monde.
- Gevers Deynoot, P.M.E. & Abeleven, T.H.A.J. (1848). Flora Noviomagensis. Flora van Nijmegen. Nijmegen, D.J. Haspels.
- Kops, J. & van Hall, H.C. (1844). Flora Batava. Deel VIII. Amsterdam.
- Sparrius, L.B. & M. Sytsma (2014) *Oxneria huculica*, dragonderdooiermos, nieuw voor Nederland. *Buxbaumiella* 100: 25-27.
- Thijsse, J.P. (1908). Kortmossen. De Levende Natuur, 12, 186-189.

Van den Broeck, D., van Herk, C. M., Aptroot, A., Jordaens, D., Sparrius, L. B., & Poeck, J. (2004). Nederlandse namen van korstmossen. Uitgave Natuurpunt Studie Vlaamse Werkgroep Mossen en Korstmossen, Vlaamse Werkgroep voor Bryologie en Lichenologie & BLWG.

Vermeulen, H. (2007). Sleutelen met lichenen. Natuurpunt Educatie, Turnhout.

Auteursgegevens

H. van der Kolk, Bereklaauw 93, 6721RH Bennekom, henk-jan@blwg.nl

K.W. van Dort, klaasvandort@online.nl

C.M. van Herk, lonsoest@planet.nl

A. Aptroot, andreaptroot@gmail.com

D. Van den Broeck, dries.vandenbroeck@plantentuinmeise.be

L.B. Sparrius, sparrius@blwg.nl

Abstract

Update Dutch lichen names

A Dutch name is provided for lichen species that were found new in the Netherlands during the last two decades. For a few other species the Dutch name was changed. An overview of the new names and name changes is presented in a table.